

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

I

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

I Всеукраїнська науково-практична
конференція
м. Дніпро, 10 квітня 2025 року

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

I Всеукраїнська науково-практична конференція
м. Дніпро, 10 квітня 2025 року

Матеріали доповідей

Дніпро
«Середняк Т.К.»
2025

УДК 91+94 (06)
М-54

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
протокол №13 від 22.04.2025 р.

**Редакційна
колегія:**

канд. педаг. наук, доц. В.В. Безуглий (відп. ред.),
д-р іст. наук, доц. Д. В. Архирейський. канд.
педаг. наук, доц. Г.О. Лисичарова, канд. іст. наук,
доц. В.П. Бурмага, канд. геогр. наук, доц. В. В.
Грушка, канд. іст. наук, доц. О.М. Каковкіна,
старш. викл. О.В. Сизенко (секретар).

М-54 **Методика навчання географії та історії: сучасні виклики та
практичний досвід:** Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної
конференції (м. Дніпро, 10 квітня 2025 р.) — Дніпро: Середняк Т. К.,
2025, — 200 с.
ISBN 978-617-8540-41-8

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, де окреслені реалії, що склалися в сучасній географічній та історичній освіті на етапі їх реформування (виклики відповідності вимогам НУШ) в умовах повномасштабної війни.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

ISBN 978-617-8540-41-8

Ірина КАРНАЧОВА. Методичні прийоми навчання географії при вивченні теми «Географічна карта і робота з нею» 8 клас.....	98
Владислав КЛІМОВ. Особливості використання рефлексії на уроках географії як ключовий компонент реалізації НУШ.....	102
Іван КОСТАЩУК, Володимир САБАДАШ. Науково-дослідницька робота студентів в процесі вивчення картографічних дисциплін.....	106
Галина ЛИСИЧАРОВА. Сучасний підручник географії НУШ для 7 класу: інноваційне наповнення та прийоми роботи.....	109
Володимир МИСЬКО, Тетяна МИСЬКО, Олег БАЙТЕРЯКОВ. Освітній потенціал нумізматичної географії: суспільно-географічні об'єкти та процеси на монетах країн південної Африки.....	114
Марина НЕТЕСА. Використання навчального відео-контенту на уроках географії 7 класу НУШ.....	118
Олег СИЗЕНКО. Потенціал використання генеративного штучного інтелекту у процесі формування картографічних навичок учнів.....	123
Анастасія ЧОРНОГОР. Історичні карикатури як інструмент мотивації старшокласників у вивченні історії.....	126
СЕКЦІЯ 4. НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	131
Вікторія АЧКАСОВА. Діяльнісний підхід на уроках географії в умовах дистанційної освіти.....	131
Вікторія БОЛМОСОВА. Цифрові інструменти для дистанційного навчання на уроках з історії України.....	134
Володимир БУРМАГА. Практична підготовка майбутніх вчителів-істориків як важлива складова освітнього процесу.....	138
Сергій КУЛІШ, Віліна ПЕРЕСАДЬКО, Юлія ПРАСУЛ. Особливості підготовки географів-туризмознавців в умовах війни: досвід Каразінського	142
Діана ЛЯБАГОВА. Методичні аспекти використання віртуальних екскурсій на уроках історії.....	146
Наталія ТАРАНОВА. Онлайн-платформи та інструменти для ефективного викладання географії дистанційно.....	150

Наталія ТАРАНОВА

кандидат географічних наук,
доцентка кафедри географії та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
taranova2202@gmail.com

**ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ
ЕФЕКТИВНОГО ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ ДИСТАНЦІЙНО**

Постановка проблеми. Сучасне освітнє середовище, що характеризується стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, вимагає від освітян постійної адаптації до нових форм навчання. Особливо актуальним це стало в умовах глобальних викликів, таких як пандемія COVID-19, що спричинила масовий перехід на дистанційне навчання в навчальних закладах по всьому світу.

Географія, як інтегративна наука, що вивчає просторові аспекти природних і суспільних явищ, вимагає використання специфічних онлайн-інструментів для візуалізації, аналізу та моделювання географічної інформації. Традиційні методи викладання, такі як лекції та робота з паперовими картами, не завжди можуть забезпечити ефективне засвоєння матеріалу в умовах дистанційного навчання.

Існує велика кількість онлайн-платформ та інструментів, які можуть бути використані для викладання географії дистанційно. Однак, не всі вони є однаково ефективними для специфіки цієї дисципліни. Важливо враховувати такі фактори, як:

- можливість візуалізації та аналізу просторових даних;
- інтерактивність та можливість активного залучення студентів;
- доступність та зручність використання;
- технічні вимоги та можливості інтеграції з іншими навчальними ресурсами.

Крім того, важливо враховувати нормативне забезпечення дистанційного навчання, яке визначає основні засади та вимоги до його організації.

Метою даного дослідження є комплексний аналіз онлайн-платформ та інструментів, що застосовуються для ефективного викладання географії в умовах дистанційного навчання. Основні завдання дослідження включають:

- визначення та класифікацію онлайн-платформ та інструментів, придатних для викладання географії дистанційно;
- аналіз їхніх переваг, можливостей та обмежень з точки зору специфіки географічної науки;
- розробку методичних рекомендацій щодо оптимального використання цих платформ у навчальному процесі;

- аналіз нормативного забезпечення дистанційного навчання на прикладі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;
- визначення перспектив розвитку дистанційного навчання географії в Україні.

Виклад основного матеріалу. В умовах динамічного розвитку інформаційних технологій, дистанційне навчання географії стає невід'ємною частиною освітнього процесу. Ефективне використання онлайн-платформ та інструментів не лише забезпечує безперервність навчання, але й відкриває нові можливості для інтерактивного та візуально насиченого вивчення географічних явищ.

Аналіз платформ для відеоконференцій зв'язку (рис. 1): *BigBlueButton* – це система веб-конференцій з відкритим кодом, розроблена спеціально для онлайн-навчання. Вона надає широкий спектр інструментів для інтерактивної взаємодії, таких як дошка для малювання, спільний доступ до екрана, чат, опитування та групові кімнати [2].

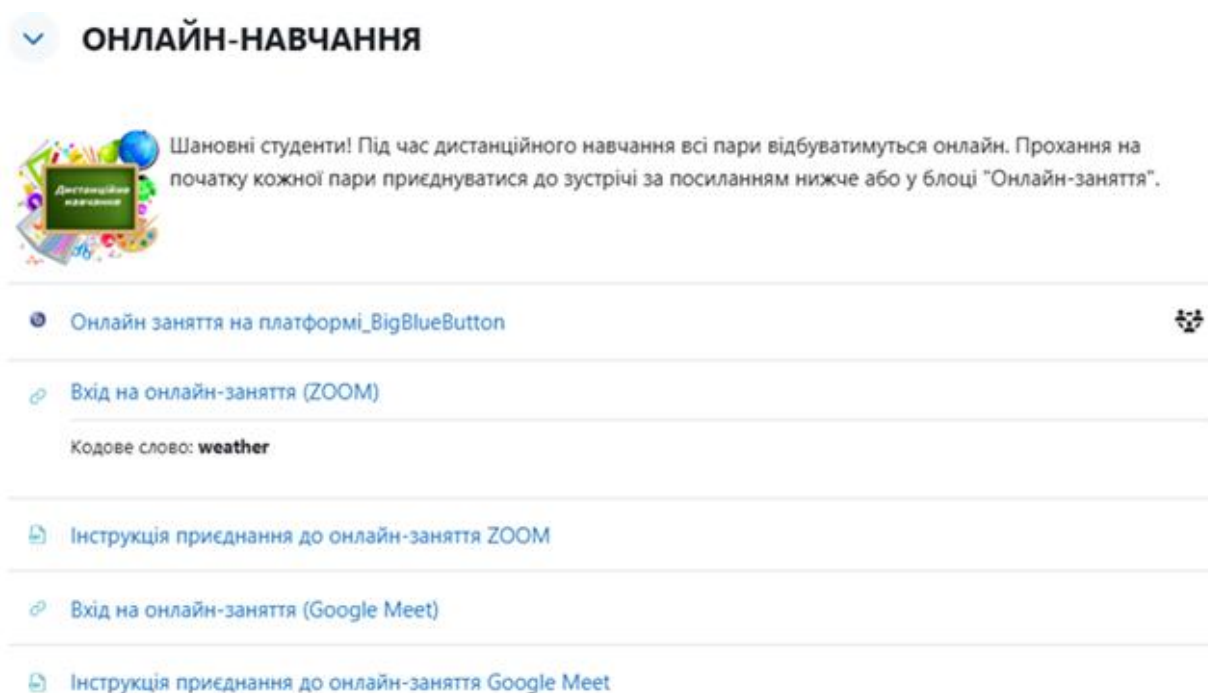

Рис. 1. Інтерфейс доступу студентів до онлайн-занять через навчальну систему університету [11]

Для географічних дисциплін BigBlueButton може бути використаний для демонстрації карт, схем, графіків та інших візуальних матеріалів. Інтерактивна дошка дозволяє викладачу робити позначки на картах, а студентам – брати участь в обговоренні географічних процесів.

Zoom – це популярна платформа для відеоконференцій, яка підтримує функції інтерактивної дошки, демонстрації екрана та опитувань [10].

Для викладання географії Zoom може бути використаний для проведення онлайн-лекцій, семінарів та практичних занять. Функція демонстрації екрана дозволяє викладачу демонструвати карти, а інтерактивна дошка – обговорювати географічні явища.

На рис. 1 також вказано кодове слово "weather" для доступу до заняття в Zoom. Це свідчить про використання тематичних кодів для організації навчального процесу [11].

Google Meet – це платформа для відеоконференцій, інтегрована з *Google Classroom*. Вона має зручні функції запису занять та обміну матеріалами [6].

Для викладання географії *Google Meet* може бути використаний для проведення онлайн-лекцій, семінарів та практичних занять. Інтеграція з *Google Classroom* дозволяє легко обмінюватися навчальними матеріалами та завданнями.

На рис. 1 також присутні посилання на інструкції по приєднанню до онлайн занять в Zoom та *Google Meet*. Це показує, що навчальний заклад dbae про технічну підтримку студентів.

На рис. 1 представлено інтерфейс доступу студентів до онлайн-занять через навчальну систему університету. Цей інтерфейс об'єднує різні платформи для відеоконференції зв'язку (*BigBlueButton*, *Zoom*, *Google Meet*), що свідчить про використання комбінованого підходу до дистанційного навчання [11].

Комбінований підхід дозволяє викладачу вибирати платформу, яка найкраще відповідає потребам конкретного заняття. Наприклад, *BigBlueButton* може бути використаний для інтерактивних практичних занять, а *Zoom* – для проведення лекцій [11].

Платформа Moodle для дистанційного навчання географії. *Moodle* є потужною та гнучкою системою управління навчанням LMS (*Learning Management System*), яка широко використовується у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка для організації дистанційного навчання [11].

Ця платформа надає викладачам географії можливість створювати комплексні онлайн-курси, що включають різноманітні навчальні матеріали:

Картографічні матеріали: інтерактивні карти, атласи, глобуси, аеро- та космічні знімки.

Графічні матеріали: діаграми, графіки, схеми, що відображають географічні процеси та явища.

Відеоматеріали: навчальні фільми, відеолекції, віртуальні екскурсії.

Інтерактивні завдання: вікторини, кросворди, географічні головоломки, завдання на роботу з картами.

Інструменти зворотного зв'язку. Платформа надає ефективні інструменти для організації взаємодії між викладачами та студентами:

- Форуми: для обговорення географічних тем та обміну думками;
- Чати: для оперативного спілкування та консультацій;
- Відеоконференції: для проведення онлайн-лекцій та семінарів;
- Модулі для тестування: для перевірки знань студентів та оцінювання їхньої успішності.

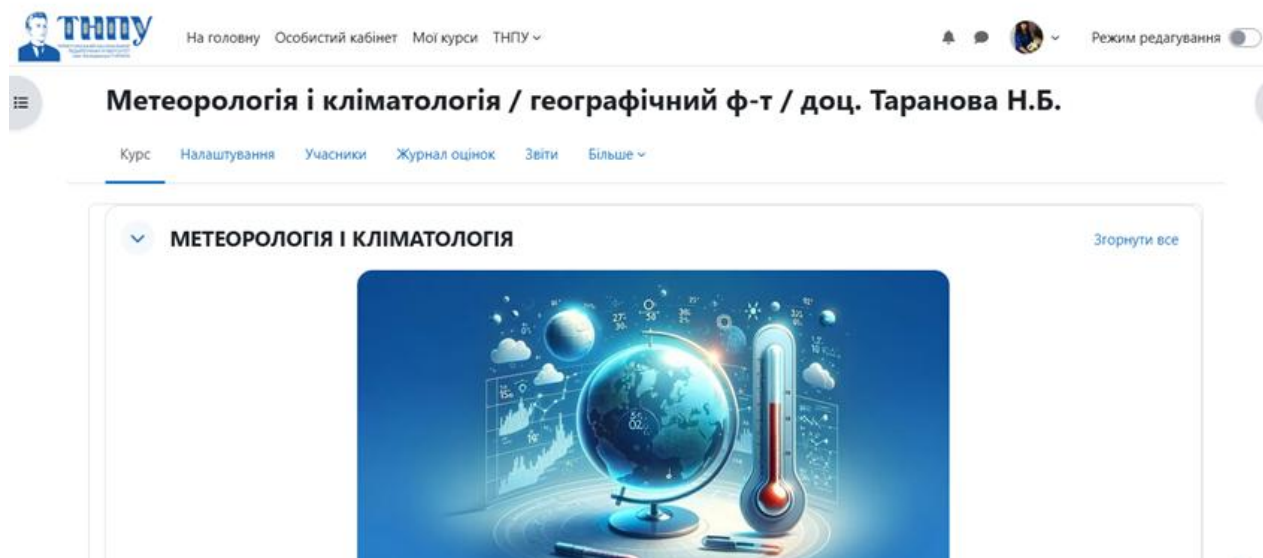

Рис. 2. Інтерфейс Moodle для управління навчальним процесом [11]

На рис. 2 представлено інтерфейс Moodle із прикладом застосування платформи для організації курсів із географічних дисциплін. Зокрема, демонструється курс «Метеорологія і кліматологія / географічний ф-т / доц. Таранова Н.Б.» [11].

Використання Moodle дозволяє створити ефективне та інтерактивне навчальне середовище для викладання географії дистанційно, забезпечуючи високу якість освіти та активну взаємодію між викладачем та студентами.

Як показано на рис. 3, зображення демонструє інтерфейс Moodle з розділом «Нормативні документи», у якому містяться ключові положення, що регулюють дистанційне навчання в ТНПУ. Це свідчить про системний підхід університету до впровадження електронного навчання, забезпечення його якісного нормативного супроводу та доступності навчальних ресурсів для студентів і викладачів [12].

Нормативні документи, представлені в системі Moodle:

- Положення про центр дистанційного навчання – визначає організаційну структуру та функції центру дистанційного навчання в університеті;
- Положення про дистанційне навчання ТНПУ – регламентує загальні принципи та вимоги до дистанційного навчання, зокрема права та обов'язки викладачів і студентів;
- Положення про електронний навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни – встановлює вимоги до структури, змісту та розробки навчально-методичних матеріалів у цифровому форматі;
- Положення про складові електронного навчального курсу, розробленого у системі Moodle – визначає компоненти онлайн-курсів, їх методичне наповнення та технічні вимоги до реалізації в LMS Moodle [12].

Ці документи забезпечують чітке нормативно-методичне підґрунтя для ефективного впровадження дистанційного навчання, що є важливим фактором організації якісного освітнього процесу.

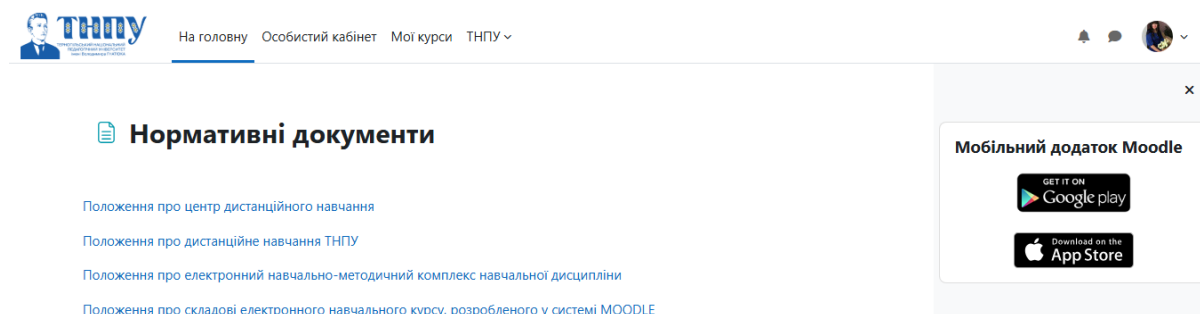

Рис. 3. Інтерфейс Moodle з нормативними документами і можливістю завантаження мобільного додатка для зручного доступу до освітнього контенту [12]

Google Classroom – це ще одна популярна платформа для організації дистанційного навчання, яка відзначається простотою у використанні та глибокою інтеграцією з іншими сервісами Google. У контексті географічної освіти, особливу цінність становить можливість інтегрувати завдання з використанням Google Maps, Google Earth, YouTube та Google Forms [4].

Ця платформа дає змогу легко розподіляти завдання, здійснювати контроль за виконанням робіт, організовувати обговорення, а також проводити опитування, тести та онлайн-уроки через Google Meet. Простота інтерфейсу робить Google Classroom зручним інструментом як для викладача, так і для студентів, особливо на етапах швидкого реагування на карантинні обмеження чи змішані форми навчання.

На рис. 4 представлено інтерфейс Google Classroom з можливістю перегляду доступних сервісів Google для викладача. Це демонструє інтеграцію платформи з іншими інструментами Google, що розширює можливості для організації дистанційного навчання географії [4].

Інструменти для візуалізації географічних даних. Географія є дисципліною, яка безпосередньо пов'язана з просторовим аналізом та візуалізацією. Важливими інструментами для викладання географії є платформи, що підтримують роботу з картами та іншими просторовими даними. Ось кілька інструментів, які є корисними для викладання географії:

Google Earth: за допомогою цієї платформи можна вивчати супутникові знімки, створювати тематичні карти, а також працювати з тривимірними моделями місцевості. Google Earth дозволяє студентам вивчати географічні об'єкти на глобальному рівні, що є важливим для розвитку просторового мислення [5].

ArcGIS Online: Це потужний інструмент для аналізу та візуалізації географічних даних. Він дозволяє створювати інтерактивні карти,

використовуючи різноманітні типи просторових даних, що дає можливість студентам досліджувати географічні процеси на більш глибокому рівні [1].

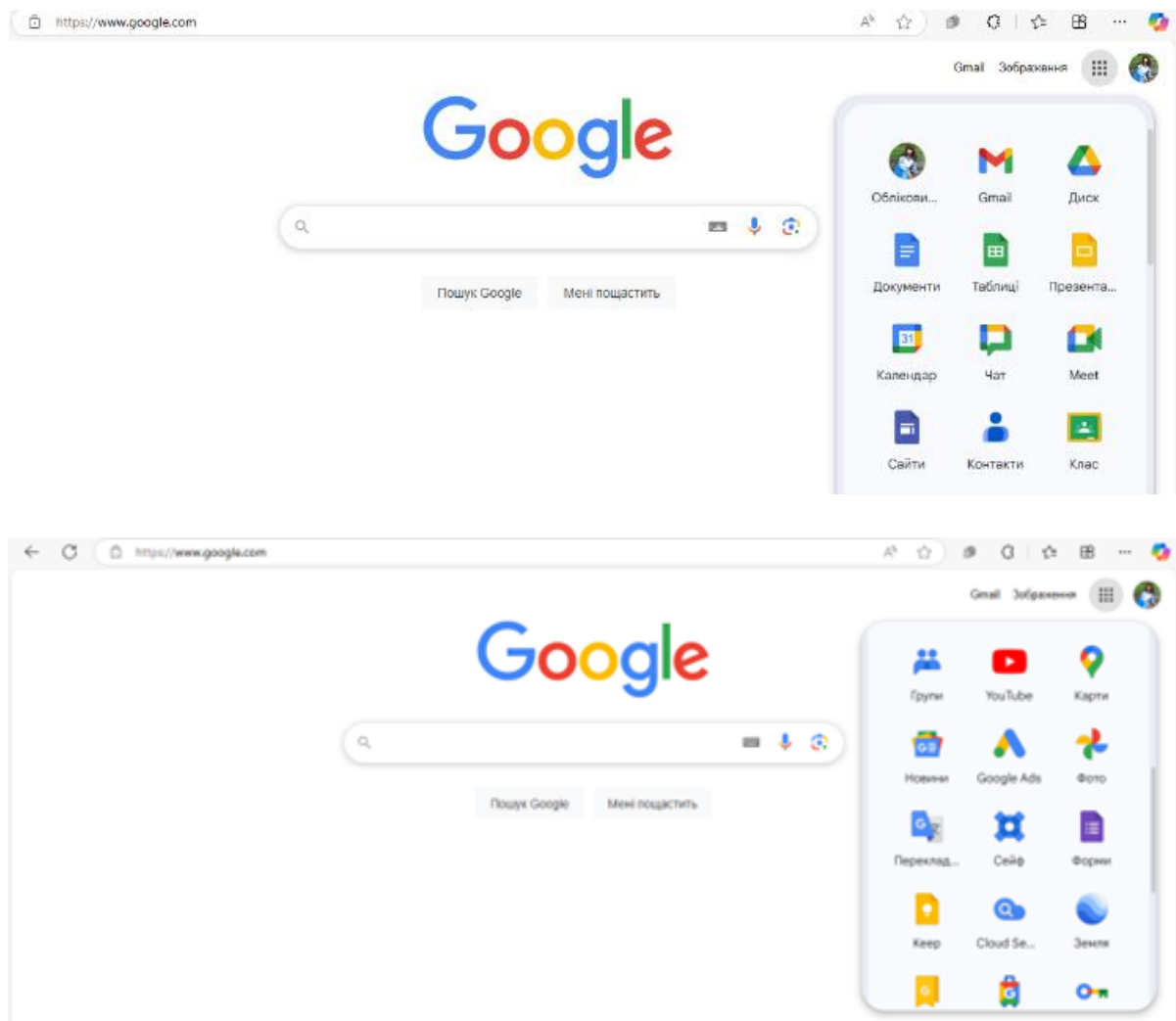

Рис. 4. Інтерфейс Google Classroom з переглядом можливостей для викладача [4]

Використання мультимедійних інструментів в освіті, зокрема в географії, є одним із основних методів підвищення ефективності навчання та забезпечення доступу до складної географічної інформації у зрозумілому та наочному вигляді. Викладачі географії мають можливість застосовувати такі платформи, як Prezi, Canva, Powtoon, які надають широкі можливості для створення динамічних, інтерактивних презентацій, що заохочують студентів до активного засвоєння матеріалу [3; 8; 9].

Переваги використання мультимедійних інструментів. Більшість платформ, таких як Canva та Powtoon, пропонують користувачам інтуїтивно зрозумілі інтерфейси, що дозволяють навіть без глибоких технічних знань швидко створювати якісні навчальні матеріали. Ці інструменти підтримують різноманітні шаблони для презентацій, що значно економить час викладачів [3; 8].

Платформи дають змогу додавати анімації, що робить процес навчання більш цікавим і зрозумілим для студентів. Анімація картографічних даних,

географічних процесів або змін у кліматичних умовах дозволяє студентам краще усвідомлювати складні концепти. Наприклад, за допомогою Prezi можна створювати інтерактивні презентації з переміщенням по карті, що допомагає наочно пояснити географічні явища [9].

Можливість комбінувати текст, зображення, відео та інші мультимедійні елементи дає змогу краще розкрити тему. Для географії це особливо важливо, оскільки візуальні ресурси – карти, графіки, схеми – значно полегшують сприйняття та запам'ятовування інформації.

Недоліки та обмеження мультимедійних інструментів:

➤ Хоча інтерфейси платформ є зрозумілими, для повноцінного використання можливостей мультимедійних інструментів студентам може знадобитися певний час для освоєння їх функціоналу. Наприклад, налаштування анімацій або створення інтерактивних графіків потребує знань основ дизайну та технологій мультимедійного контенту;

➤ Для більш складних завдань, таких як просторовий аналіз географічних даних або виконання геоінформаційних досліджень, мультимедійні платформи, такі як Canva та Powtoon, не є достатньо потужними. Вони більше орієнтовані на створення презентацій, а не на роботу з великими обсягами просторових даних, що обмежує їх використання у вивченні більш складних аспектів географії [3; 8].

Рекомендації для студентів географів:

1. Для створення інтерактивних презентацій, що демонструють зміни географічних процесів у часі, рекомендовано використовувати Prezi. Цей інструмент дозволяє зручно «переміщатися» між різними частинами карти або схеми, створюючи ефект «живого» дослідження [9].

2. Canva – чудовий вибір для створення графіків, діаграм та інших візуальних матеріалів, які допомагають наочно показати статистичні дані або ілюструвати географічні моделі. Для географів важливим є використання інфографіки, що робить складні теми доступними для студентів [3].

3. Для створення анімованих відео або роз'яснювальних матеріалів можна використовувати Powtoon. Студенти можуть створювати відео, що ілюструють різні географічні явища, зміни клімату або наслідки географічних катастроф [8].

Отже, інтерактивні та мультимедійні інструменти значно покращують процес навчання географії, створюючи більш цікаве, інтерактивне та зрозуміле навчальне середовище. Використання таких платформ має на меті не лише підвищення ефективності викладання, а й розвиток творчих та критичних здібностей студентів у їхній професійній діяльності.

Висновки. Сучасні онлайн-платформи та інструменти для дистанційного навчання відкривають нові можливості для викладання географії, забезпечуючи високий рівень інтерактивності та доступності навчального матеріалу. Платформи, такі як Moodle, Google Classroom, а також інструменти для проведення відеоконференцій, надають можливість організувати різноманітні навчальні форми – від теоретичних лекцій до практичних завдань та інтерпретації географічних даних.

Однією з головних переваг використання таких інструментів є здатність створювати інтерактивне навчальне середовище, що дозволяє студентам отримувати знання через мультимедійні ресурси, онлайн-курси, віртуальні картографічні моделі та інтерактивні платформи для тестування. Це особливо важливо для географії, де візуалізація карт, глобусів, географічних процесів є необхідною для розуміння матеріалу.

Проте варто відзначити, що вибір платформи для дистанційного навчання має враховувати специфіку курсу та рівень підготовки студентів. Moodle є потужним інструментом, але вимагає високої кваліфікації викладачів для ефективного використання, а Google Classroom є простішою альтернативою з обмеженими функціями, але підходить для базового навчання. Платформи для відеоконференцій, такі як Zoom або Google Meet, дозволяють проводити онлайн-заняття, але їх ефективність залежить від стабільності інтернет-з'єднання та технічної підтримки.

У процесі вибору платформи також необхідно враховувати можливості інтеграції з іншими мультимедійними інструментами, такими як Prezi, Canva та Powtoon, що дозволяють створювати візуально привабливі та інформативні презентації для пояснення складних географічних процесів.

Загалом, для ефективного викладання географії важливо не лише обрати платформу, а й оптимізувати її використання під конкретні потреби студентів, враховуючи рівень їх підготовки, навчальну дисципліну та технічну оснащеність навчального закладу. Віртуалізація навчального процесу через онлайн-платформи відкриває нові горизонти в освітньому процесі, дозволяючи студентам отримувати знання в зручному та інтерактивному форматі.

Список використаних джерел

1. ArcGIS Online. URL: <https://www.arcgis.com/>
2. BigBlueButton. URL: <https://bigbluebutton.org/>
3. Canva. URL: <https://www.canva.com/>
4. Google Classroom URL: <https://classroom.google.com/>
5. Google Earth. URL: <https://earth.google.com/>
6. Google Meet. URL: <https://meet.google.com/>
7. Moodle. URL: <https://moodle.org/>
8. Powtoon. URL: <https://www.powtoon.com/>
9. Prezi. URL: <https://prezi.com/>
10. Zoom. URL: <https://zoom.us/>
11. Курс: Метеорологія і кліматологія / географічний ф-т / доц. Таранова Н.Б. | Сервер електронних курсів. <https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=1162>
12. Сервер електронних курсів: Нормативні документи | Сервер електронних курсів. <https://elr.tnpu.edu.ua/mod/page/view.php?id=90250>